

อุปนิสัยศึกษา : คุณลักษณะที่พึงประสงค์

โดย ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์*

อุปนิสัยศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน จัดเป็นส่วนหนึ่งของวิชาศึกษาทั่วไปซึ่งเป็นวิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้ มีความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ และสังคม สามารถคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารได้ดี มีคุณธรรม จริยธรรมตระหนักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรม มีความภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย โดยสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนในสังคมได้อย่างมีคุณค่า ดังนั้น วิชาศึกษาทั่วไปจึงเป็นวิชาที่มีความผูกโยงกับคุณภาพของบัณฑิต ซึ่งครูอาจารย์จะต้องช่วยกันสร้าง

การสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

1. พิจารณาปัญหาของบัณฑิต

การกำหนดคุณลักษณะหรืออุปนิสัยที่พึงประสงค์ต้องพิจารณาจากปัญหาที่เกิดขึ้นกับบัณฑิต ซึ่งแบ่งได้ 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 “ขาดทักษะการงาน” เรามักได้ยินเสมอว่ามหาวิทยาลัยผลิตบัณฑิตไปแล้วทำงานไม่ได้ ภาคอุตสาหกรรมต้องไปอบรมสอนความรู้ใหม่ ที่เป็นเช่นนี้สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการขยายตัวทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วแต่ไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นเมื่อนักศึกษาจบออกไปทำงานจึงไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานได้ทันทีแต่ต้องไปเรียนรู้ใหม่ หลักสูตรที่ขาดความเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง การขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณและอุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัย

ประเด็นที่ 2 “ขาดทักษะชีวิต” ปัจจุบันบัณฑิตขาดทักษะชีวิตเนื่องจากระบบการศึกษาเน้นการเรียนในห้องเรียนมากเกินไป จึงเป็นประเด็นที่ควรพิจารณาว่าจะทำอย่างไรให้การศึกษามีเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ซึ่งไม่ใช่เพียงการนำการศึกษาไปใช้ประกอบอาชีพได้เท่านั้น แต่ต้องสอนให้เด็กนำการศึกษาไปใช้ในการดำเนินชีวิต สร้างวิถีคิดและวิถีทำงานได้

ประเด็นที่ 3 “ขาดทัศนคติชีวิต” ส่วนหนึ่งเกิดจากการเปลี่ยนลักษณะของสถาบันครอบครัว จากเดิมที่เป็นครอบครัวขยายที่รุ่นปู่-ย่า พ่อ-แม่ ลูก หลานอยู่ด้วยกัน ทำให้ได้เรียนรู้และเห็นความแตกต่างทางความคิดของคนในแต่ละช่วงอายุ แต่เมื่อเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวจึงขาดโอกาสในการเรียนรู้ระหว่างวัย ประกอบกับการพัฒนาของเทคโนโลยีทำให้ผู้บริโภคกลายเป็นผู้เสพเต็มตัวจนทำการผลิตเองไม่เป็น สิ่งนี้เป็นจุดหนึ่งที่ทำให้ทัศนคติชีวิตด้อยลง

2. การสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนในวิชาศึกษาทั่วไป ควรยึดแนวทาง ดังนี้

2.1 กรอบศีลธรรม เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลโดยมีทั้งข้อห้ามปฏิบัติและข้อให้ปฏิบัติ และเป็นสิ่งที่ควรนำมาปฏิบัติในปัจจุบัน ดังนั้นศีลธรรมจึงเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ควรกำหนดให้มีและสร้างให้เกิดขึ้นกับบัณฑิต

2.2 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษา (Thai Qualification Framework: TQF) การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ควรกำหนดให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษาของชาติซึ่งทุกหลักสูตรต้องกำหนดไว้ 5 ประการ คือ 1. มีคุณธรรมและจริยธรรม 2. มีความรู้ 3. มีทักษะทางปัญญา 4. มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5. มีทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี

* ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เริ่มเรียงจากการบรรยายเรื่อง “อุปนิสัยศึกษากับวิชาศึกษาทั่วไป” วันพุธที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2554 เวลา 10.30 - 12.00 น. ณ ห้องศรีสุพรรณ ชั้น 18 อาคารเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยสยาม

3. การพัฒนาอุปนิสัยศึกษานานาชาติ ทั่วไป

3.1 พัฒนาจากการสอนทางตรง คือ สอนโดยจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยมีข้อแนะนำว่าหากผู้สอนเป็นบุคคลต้นแบบ (idol) ที่ผู้เรียนชื่นชอบจะทำให้การสอนได้ผลดีเนื่องจากจะเกิดศรัทธาและถือปฏิบัติตาม

3.2 พัฒนาจากการสอนทางอ้อม คือ การจัดการเรียนการสอนโดยผ่านกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กมีประสบการณ์ตรง เช่น หากต้องการสอนเรื่องโมเสก วิศวกรก็พาไปเรียนรู้ที่วัด เช่นนี้จะทำให้สามารถเรียนรู้ได้ดีกว่า และอีกวิธีหนึ่งคือส่งเสริมการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทางวิชาการและความคิดสร้างสรรค์

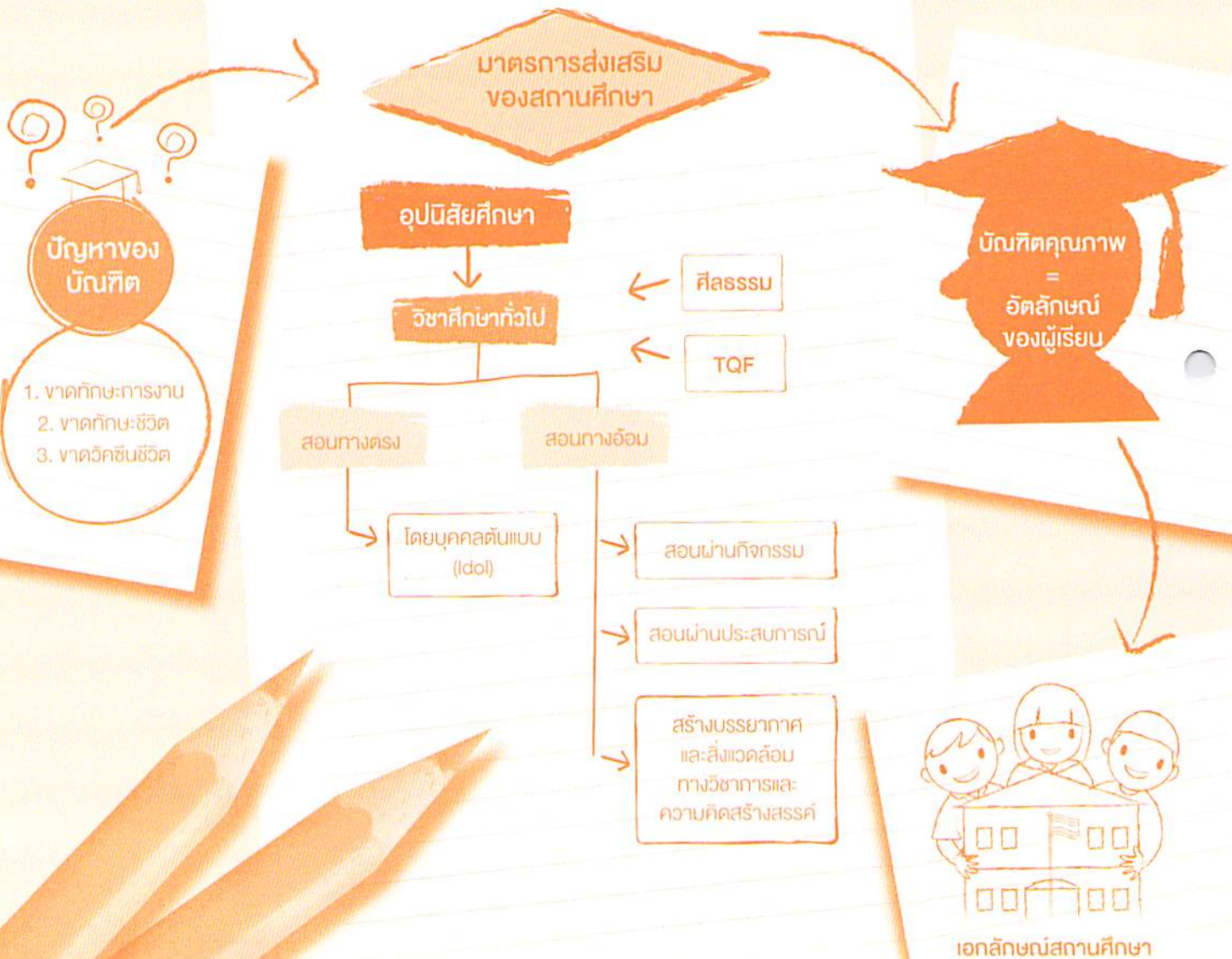
อุปนิสัยศึกษากับตัวบ่งชี้สามมิติของ สมศ.

สมศ. กำหนดตัวบ่งชี้สามมิติ คือ ตัวบ่งชี้พื้นฐาน ตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ และตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม ซึ่งการพัฒนามันขিতให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษา (ทอศ) นั้น สถานศึกษาสามารถนำไปกำหนดได้ เป็น “มาตรการส่งเสริม” ของสถาบันได้ เช่น หากสถานศึกษาต้องการพัฒนามันขิตให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม สถานศึกษาก็กำหนดเรื่องการมีคุณธรรม จริยธรรมไว้เป็นมาตรการส่งเสริม ซึ่งหากดำเนินการได้สำเร็จ ผลที่เกิดขึ้นกับมันขิตยังถือเป็น “อัตลักษณ์” ซึ่งเกิดขึ้นกับผู้เรียน และหากสถานศึกษาดำเนินการอย่างต่อเนื่องก็มีโอกาสที่จะพัฒนาเป็น “เอกลักษณ์” ของสถานศึกษาได้

อุปนิสัยศึกษา :

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ปัญหาของบัณฑิต

1. ขาดทักษะการงาน
2. ขาดทักษะชีวิต
3. ขาดวิสัยทัศน์

เอกลักษณ์สถานศึกษา